

és írásbeli feladatok készítését kívántja a tanuló alkotó tevékenységének felébresztésével (»megihletéssel«) a gépies kényszermunka fokáról a nemes és értékes nevelőerő szintjére felemelni. Itt is szükség van azonban, mint az olvasmánynál, a tanár sugalmazó egyéniségén kívül nagyobb időlehetőségre, mert fogalmazást csak fogalmaztatással lehet tanítani.

A szerző fejtegetéseit mindkét értekezésben számos megszívlelésre méltó észrevétel és megállapítás egészíti ki (ilyen pl. a magyar prózáírók és gondolkodók bőségebb kiaknázásának szűksége, az Ember Tragédiájának vagy Széchenyi gondolatainak gyümölcösözzbb értékesítése, stb.) Végezetül, a tárgyilagos megítélés kedvéért, meg kell még jegyeznünk, hogy magyartanításunk multjában, bár elég sok vigasztalan jelenséggel is találkozunk, nem kevés az örvendetes mozzanat sem, s így van hagyományunk a multnak a jelenen át a jövővel való összekapcsolására.

Hajdu János.

Vértés O. József: „A gyógyító nevelés rendszere“. Budapest, 1940., 8-r., 82. l.

A szerző e munkájában az utolsó évtizedek alatt kialakult, külön, önálló, az általános pedagógia és orvostudomány mellé rendelt egységes *gyógyító-neveléssel*, lélektani meghatározásával, feladatával és területeivel foglalkozik.

Meghatározza a *gyógyító pedagógia* és a *gyógyítópedagógika* fogalmát. Az előbbin kifejezetten *nevelői, oktatói tevékenységet*, pedagógiai gyógyítást, illetőleg céltudatos szellemi, lelki fejlesztést ért, az utóbbit pedig, mint új műszót, a gyógyító nevelés *tudománya* számára foglalja le.

A gyógyító pedagógia rendszerének felállítására irányuló törekvésében »normalitás« fogalmának meghatározásából indul ki. *Normálisnak* nevezi mindazt, ami az általános szabályokkal, a megszokott, köznapi fogalmakkal, a gyakran visszatérő lelki és testi átlagértékekkel, az egyetemes emberi célokkal (önfenntartás, társadalmi alkalmazkodás, stb.) egybevág. A normalitás határán innen van az *abnormitás* helye, túlnan a *hypernormalitásé*. Minden olyan tulajdonságot, mely az általános érvényű szabályoknak nem felel meg és az átlagértékektől feltűnő mennyiségi és szembeszökő minőségi eltérést tüntet fel, a normálistól eltérő sajátosságnak nevez. A normalitás széles sávja szűkülhet. Ha a normális tulajdonságok nemcsak mennyiségileg, de minőségileg is fogyatkoznak, az egyén értéke mindinkább csökken, végül eljuthat ahhoz a ponthoz, amely a testi és szellemi rendellenesek legszomorúbb alakjainak grafikus helye.

A gyógyító nevelés feladata ezeknek az ú. n. *pszichoregresszív* egyéneknek a gyógyító nevelés különleges eszközeivel és módszereivel való befolyásolása, nem az *abnormitás*, hanem az *abnormis egyén* kezelése, vagyis az *abnormis gyermekben szunnyadó képességek felébresztése, kifejlesztése* által. Miután a gyógyító pedagógiai eugenika kapcsán rámutat a dominánsan és recesszive öröklődő terheltségek döntő szerepére, a rendelleneseket megjelenési formáik szerint 3 nagy csoportra osztja, még pedig: 1. a testi abnormisok (nyomorékok); 2. az érzékszervi abnormisok és beszédhibások; 3. a lelki abnormisok csoportjára.

Munkája további fejezeteiben részletesen s a szakember tájékozottságával foglalkozik az egyes csoportokba sorozott fenotípusok nevelés-lélektanával s arra a helyes megállapításra jut, hogy a gyógyító pedagógia *nem betegekkel* foglalkozik, hanem *befejezett, rendellenes állapotokkal* s ezek egyike sem tanítható, nevelhető, gyógyítható a normálisok iskolájában. A lelkiileg rendellenes fenotípusok képviselői: a diszharmóniás (pszichopáthiás), a degenerált (oligophren) és a redukált (pszichotikus) gyermekek. Fontos és minél előbb megvalósítandó követelése Vértesnek a gyermeki elmebetegségekkel való foglalkozásnak a gyógypedagógia körébe való utalása. Külön intézet felállítását sürgeti.

Sajnálattal állapítja meg, hogy egyes szakemberek az érzelmi és akarati élet rendellenes eseteit (idegesek, hisztériások, jellemváltozók, pszichopáthiások, postencephalitikusok, choreások, epilepsziások, stb.), sőt sokan — nem is olyan régen — az érzékszervi fogyatékosokat is ki akarták zárni a gyógyító nevelés köréből s mint régebben, úgy ma is, szerintük csak az *értelelem rendellenességei* alkotják a gyógyító pedagógia törzsét. A *jellem abnormitásainak kezelése és nevelése még ma is a gyógyító nevelés korlátain kívül történik*, bár itt ott már ezeknek a külön nevelése is szóhoz jut. Pedig nyilvánvaló és minden kétségen felül álló, hogy ezen esetek egyike sem oktatható és nevelhető a normálisok iskoláiban. Minden fejlődési zavar nevelői úton való leküzdése a gyógyító pedagógia feladata, lévén a gyógyító pedagógia sem öncél, hanem közcél. Csak így tehet a gyógyító pedagógia értékes szolgálatot a normálisok pedagógiájának s egyben az határozza meg szükségességét és létjogosultságát, ha megszabadítja az iskolát, elsősorban a középiskolát az elemektől, amelyek minden haladásnak a kerékkötői, még pedig úgy, hogy ezeket sem hagyja elveszni. Ezt a célt van hivatva szolgálni a gyógyító pedagógia hármass feladata, u. m.: 1. a gyógyítás, illetőleg az adott viszonyokhoz való nevelés-lélektani alkalmazkodás; 2. a tanítás, védelem; 3. a hivatásra való kiképzés, pályaválasztás, keresőképesség megteremtése minden esetben a fogyatékoság mibenlétéhez alkalmazottan.

A könyv második része az *általános gyógyító neveléstudománnyal* foglalkozik, annak úgy elméleti, mint gyakorlati részével. Az elméleti részt *pedagógikának* (műveltség), a gyakorlati részt *pedagógiának* (művelés) nevezi. Az előbbi eredményt, állapotot, az utóbbi folyamatot jelöl meg.

A gyógyító pedagógia — szerző megállapítása szerint — az abnormis gyermek testi és lelki képességeit, az adott viszonyoknak megfelelően, a legmagasabb és a normálist leginkább megközelítő színvonalra akarja emelni.

Ennek a célnak elérhetése érdekében a kollektív nevelési módszer helyett, a gyógyító nevelés számára az individuális módszerek alkalmazása mellett tör lándzsát s mivel a gyógyító pedagógia a normalitás eszményi célját nem érheti el, ezért a pszichológia segítségével állapítja meg azokat a lehetőségeket, amelyek az adott esetben megvalósíthatók. Megjegyezni kívánjuk, hogy az adott esetekben megvalósítható lehetőségek megállapítása céljából a normálisok pedagógiája is igénybe veszi, még pedig igen hasznosan és értékesen, a pszichológiát.

A gyógyító pedagógia alkalmazkodó pedagógia, amely mindig a meglévő rendellenes pszichikai képességekhez alkalmazkodik, de azért nem lefokozott, redukált nevelés, hanem különleges pedagógiai feladatokat tűz ki s ezeket sajátos tanítási tervvel és módszerekkel valósítja meg. Munkája nem zárólag csökkentértékűekkel való foglalkozás, hanem a normálistól elúto értékű egyének *gyógyító-művelése*. Hogy a gyógypedagógus ezt a művelést jól végezhesse, ismernie kell a gyermekek fenotipusát, mert csak a fellépő tünetek alapján tudja a gyermeket besorolni a különböző pedagógiai csoportokba cél- és szakszerű tanítás-nevelés szempontjából. Ismernie kell továbbá az *előidéző okokat, a gyermek egész egyéniségét, intelligenciafokát, érzelmi- és akarati életét*, ennek alapján tudnia kell felállítani a körjólátot s ezek alapján lehet csak megkezdnie az alkalmazott pedagógiai terápiát.

Részletesen foglalkozik szerző a továbbiakban a gyógyító nevelés *anyagával, eljárásaival, didaktikájával, történetével* és a gyógyító nevelők *szakszerű képzésével*.

Az utolsó fejezetben táblázatosan bemutatja a gyógyító pedagógiai tipológiát, amelyet az alkat, anyag és alak alapján állított össze. Az alkat a személyiség egészét, a megnyilvánuló testi és lelki tulajdonságok struktúráját, az anyag az abnormis gyermek gondolatvilágát, intelligenciájának színvonalát, az alak pedig az érzelmi és akarati élet jellemző vonásait állítja élénk. A típusoknak megfelelő intézmények létesítésének sürgetésével a helyes szelekció keresztülvitelét kívánja szolgálni. (Idegesek iskolája, pszichopathiások otthona, patronázs intézmények, epilepsziások intézete, kiségitő iskolák, gyógyító-nevelő intézetek, ápoló otthonok, a redukált típusoknál a tanítható és ápolásra szoruló gyermekek intézete, stb.)

A munka azzal, hogy a gyógyító nevelés kérdésének területén uralkodó rendszertelenséget egymással merőben ellentétes felfogásokat, különböző célkitűzéseket, módszereket s magát a nevelendő anyagot is rendszerbe foglalja s ezzel a kérdésben a tisztánlátást elősegíti, nemcsak időszzerű, de hézagpótló is. Mint ilyen, felette alkalmas arra, hogy még az ezen a területen működő szakemberek között fennálló ama vitás kérdést is megoldásra vezesse, hogy tulajdonképpen *mely és milyen fogyatékosok tartoznak a gyógyító pedagógia hatáskörébe*. Meggyőző és kiegyenlítő hatást gyakorol a konzervatívek és a haladók felfogása között s megállapítja, hogy minden fejlődési rendellenesség kezelése a gyógypedagógia feladata s ha ezt az egész vonalon célszerűen keresztülviszik, elérjük az ideális célt, a *normális fejlődésűek tehermentesítését s a fogyatékosoknak a normálisok színvonalához való biztosabb és jobb felemelését*.

Kár, hogy szerző jóformán csak a külföldi szakirodalom megállapításait vette figyelembe s az e téren a közelmúltban megjelent hazai szakirodalom néhány kimagasló és sokban a külföldet is megelőző, a külföldi szakemberek figyelmét is felkeltett munkákat figyelembe nem vette, vagy legalább is ezekre nem hivatkozik.

Schnell János.